

FONDACIJA
ZA STIPENDIRANJE
ROMA

Program „Druga šansa“

Biblioteka IZVJEŠTAJI

ODRASLI ROMI U PROCESU DOŽIVOTNOG UČENJA

PROGRAM FUNKCIONALNOG OPISMENJAVANJA

IZVJEŠTAJ

sa internog trening seminara
za osoblje škola za obrazovanje odraslih, nastavnika i
romskih asistenata u nastavi

Priredio:

prof. Andrija Đukanović

Podgorica
2007

O programu „Druga šansa“

Program „**Druga šansa**“, februara 2007. godine, zajednički su pokrenuli **Fondacija za stipendiranje Roma**, **Zavod za zapošljavanje Crne Gore**, **Centar za stručno obrazovanje** i njemačka međunarodna organizacija za obrazovanje odraslih „**DVV International**“. Program trenutno predstavlja ključnu inicijativu u oblasti inkluzije. Projekat, koji finansira **Evropska unija**, posredstvom **Evropske agencije za rekonstrukciju** (EAR) predviđa da pripadnici/ce romske i egipćanske zajednice iz Podgorice i Nikšića, koji su nepismeni/e, bez škole ili imaju završeno manje od tri razreda osnovne škole, a uzrasta od 15 do 35 godina starosti, prođu kroz zvaničan program funkcionalnog opismenjavanja i stručnog osposobljavanja, kako bi se uz dodatne sadržaje, vozačka i informatička obuka, povećale mogućnosti njihovog trajnijeg i kvalitetnijeg zapošljenja na tržištu rada.

Program „Druga šansa“

Interni seminar – trening: „Odrasli Romi u procesu doživotnog učenja-program funkcionalnog opismenjavanja“

hotel „Nikšić, Sutomore, Bar, 14-16 septembar 2007. godine,

Učesnici: Nastavnici/e i menadžment škola, romski asistenti, predstavnici Centra za stručno obrazovanje i Fondacije za stipendiranje Roma.

Ukupan broj učesnika: 25

Porijeklo aktivnosti:

Ova aktivnost je nastala u partnerskom dogovoru sa **Zavodom za zapošljavanje**, **Centrom za stručno obrazovanje** i njemačkom međunarodnom organizacijom „**DVV International**“ kao vid redovnih projektnih aktivnosti u sklopu programa „Druga šansa“ koji finansira **Evropska unija** posredstvom **Evropske agencije za rekonstrukciju**.

Ciljevi:

Cilj ovog trening seminara bio je da se menadžment škola, nastavnici/e i romski saradnici/ce upoznaju sa sadržajima, metodama, sredstvima, nastave za odrasle sa osvrtom na obrazovanje Roma, kako bi se projekat opismenjavanja uspješno završio. Namjera je bila da im se ukaže da obrazovanje odraslih ima neke svoje specifičnosti u odnosu na obrazovanje djece te da trebaju koristiti neke drugačije načine rada u radu sa njima. Cilj seminara bio je i da se nastavnici/e i asistenti/kinje koji/e rade sa Romima upoznaju sa određenim metodama i načinima rada koji bi im pomogli da se u radu sa Romima postignu bolji rezultati i otklone već uočeni problemi i dileme.

Realizovane aktivnosti:

Trening su vodili profesori sa beogradskog Univerziteta (Srbija), andragozi **docent dr Katarina Popović** i **prof.dr Miomir Despotović**.

Tok trening obuke:

Na početku seminara treneri su poželjeli dobrodošlicu učesnicima. Uslijedilo je i kratko upoznavanje učesnika koji su govorili svoja imena i čime se konkretno bave.

Treneri su istakli da već posjeduju značajno iskustvo u obrazovanju odraslih između ostalih i Roma te da će pokušati da učesnicima prenesu ta iskustva kako bi implementacija crnogorskog programa „Druga šansa“ bila što kvalitetnija.

PROGRAM SEMINARA

Odrasli Romi u procesu doživotnog učenja – program funkcionalnog opismenjavanja

Prvi dan

Predstavljanje učesnika/ca i trenerskog para

Predstavljanje programa rada

Psihološke karakteristike odraslosti i učenja odraslih

Barijere za učenje odraslih, posebno Roma

Stereotipi i predrasude – karakteristike i funkcije

Nepismenost kao fenomen i nepismen čovjek

Evaluacija dana

Kraj

Drugi dan

Metode u opismenjavanju odraslih

Program funkcionalnog opismenjavanja

Didaktički materijal

Organizacija rada i ocjenjivanje

Evaluacija dana

Kraj

PRVI DAN

Prvi dan seminara bio je podijeljen u četiri sesije:

- Učenje - mitovi i motivi
- Barijere u učenju
- Stereotipi
- Funkcionalna nepismenost

Učenje - mitovi i motivi

U okviru prve sesije govorilo se o mitovima tj. o uvriježenim mišljenjima o obrazovanju, i o motivima koji utiču na čovjeka da se obrazuje.

Treneri su pokazali kakva sve mišljenja o učenju postoje kod naših ljudi, na vrlo interesantan način kroz narodne poslovice koje su neka vrsta kolektivnog pamćenja. Učesnici su takođe učestvovali u radu. Svako je govorio po neku izreku koju zna a koja se odnosi na učenje. Navedene su one izreke koje pozitivno gledaju na potrebu učenja kao i one koje se negativno odnose na učenje. Sve izreke pisane su na papiru.

Cilj izlaganja po ovoj temi bio je da se pokaže kako postoje različiti stavovi o učenju kao i, što je mnogo važniji zaključak, da su odrasli sposobni za učenje.

Važno je srušiti mit o tome da su odrasli ljudi manje sposobni da stiču nova znanja, da njihova inteligencija slabi sa staranjem te oni slabije mogu usvajati nova znanja. Postoje brojna shvatanja da inteligencija sa godinama slabi, neka istraživanja pokazala su da do 12 godine inteligencija ide uzlaznom putanjom a da u kasnijem dobu ona opada.

Za razliku od ovih ima brojnih istraživanja koja su dokazala da su i u starijem dobu ljudi sposobni da uče jedino što dolazi do sporijeg učenja ali da sposobnost učenja ostaje ista, jednom riječju inteligencija ostaje ista, odnosno nijesu manje inteligentni.

Bilo je riječi o tome da nema diferencijacije u intelektualnim sposobnostima, da ako smo inteligentni u jednoj oblasti onda smo takvi i u ostalima. Taj stav je dokazan kao pogrešan. Ovo je pratila igrica u kojoj su učesnicima/cama podijeljeni papiri na kojima su zabilježili odgovore na nekoliko grupa pitanja. Trenerica Popović je postavljala pitanja na koja su učesnici/ce, na svojim papirima, odgovarali sa da ili ne. Pitanja su bila iz različitih oblasti npr. matematika, sport, umjetnost ... Na kraju su učesnici/ce sabirali svoje pozitivne odgovore. Rezultati su bili različiti. Učesnici/ce su imali najviše pozitivnih rezultata u različitim grupama pitanja. Cilj ove igre je bio da se pokaže kako svi imamo različite oblasti u kojima smo dobri odnosno koje nam idu bolje od drugih. To je Gardnerova teorija inteligencije po kojoj je inteligencija kompleks različitih sposobnosti. Nijesmo podjednako inteligentni u svim oblastima, neko je bolji u matematici neko u sportu, neko u muzici i slično.

Istaknuto je da postoje dvije vrste inteligencije - *fluidna inteligencija* - opšti kapacitet za učenje, mlađi ljudi su uspješniji i *kristalizovana inteligencija* - kroz obrazovanje i učenje. Spajanjem ove dvije inteligencija ostaje ravna, što se izgubi sa starošću nadoknadi se učenjem. Obrazovanje sprječava atrofiju, tj. funkcija jača organizam ukoliko koristimo mozak on će se razvijati, u suprotnom zaostaje. Didaktički implikacija ovoga je da su polaznici/ce različiti u svojim sposobnostima i da stoga nastavnik/ca mora da obrati pažnju na svakog učenika/cu jer su svi različiti u svojim sposobnostima. Dakle, fleksibilnost u pristupu učenicima/cama je nužna.

Inteligencija je kulturno uslovljena. Različiti kulturni konteksti daju jednoj vrsti inteligencije prednost u odnosu na druge. To je prikazano kroz priču o domorocima i

naučnicima kad se nađu u šumi. Domoroci se bolje snalaze jer posjeduju inteligenciju potrebnu za snalaženje u prašumi. Završni zaključak bi bio da su i odrasli sposobni da uče uprkos rasprostranjenom mišljenju da je to kasno doba za učenje. Isto tako inteligencija je kompleksna i treba o tome voditi računa prilikom rada sa učenicima/cama.

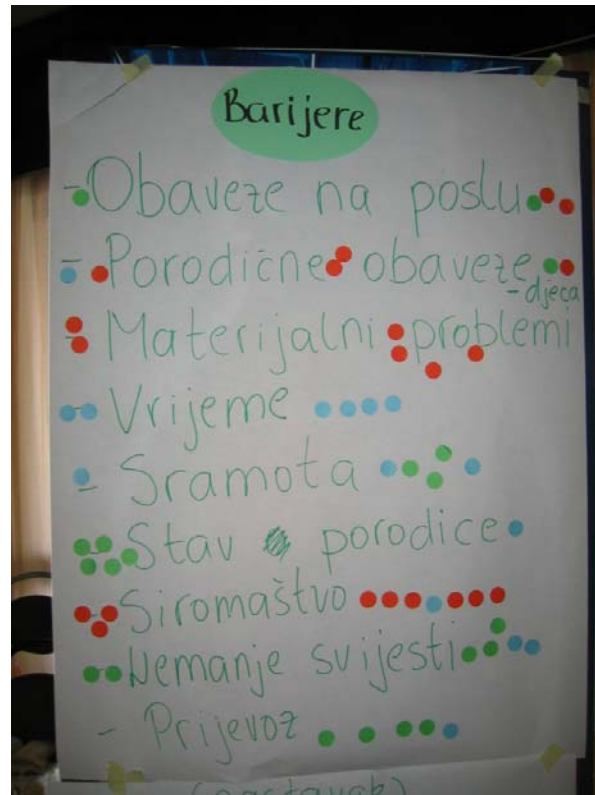
Kad se govorilo o motivima za učenje, kroz interakciju sa učesnicima/cama trenerski par je ispisao razloge zbog kojih su prisutni na seminaru. Pomenuti su različiti razlozi. Neki su tu bili zbog sticanja novih znanja, neki iz obaveze, samoispunjenja, kontakta sa drugima itd. Priča o motivima pokrenuta je iz razloga da se utvrde razlozi koji ih navode na učenje a kako bi se nastava prilagodila tim motivima. Za decu škola je neka vrsta prinude dok za odrasle mora postojati jak motiv da počnu da uče i to treba imati u vidu u nastavi. Dakle treba nastavne sadržaje prilagoditi interesovanjima odraslih. Dalje je bilo riječi o tome koji su motivi kod Roma da bi se obrazovali. Najčešće se isticalo kako ih na to motiviše potreba za poslom, materijalni razlozi, želja za učenjem itd. Postoji i neka vrsta socijalne prinude da se obrazuju, izolacija iz društva jer ne posjeduju potrebna znanja, nemaju sa čim da konkurišu za neki posao, nemogućnost da se uklupe u društvo. Vidljivo je da su motivi Roma isti kao i ostalih grupa stanovništva. Nema razlike u motivima. Nema specifično romskih motiva. O motivima se mora voditi računa i prema njima uskladiti nastavu kako bi ona odgovarala njihovim potrebama. Sadržaji koji im se predaju ne smiju biti infantilni, nezanimljivi za njih jer inače oni napuštaju nastavu ili neće dolaziti redovno. Najbolji put je da im se kroz nastavu provuče ono što njima zaista treba odnosno ono što je sadržano u motivima koji su ih opredijelili za učešće u programu. Prilikom razgovora o motivima, trenerski par i učesnici/ce su se složili da kada je riječ o obrazovanju Roma postoji predrasuda da oni neće da uče, da nemaju motiva. To mišljenje po opštoj ocjeni nije baš najtačnije jer postoje brojni razlozi koji spriječavaju i ometaju Rome da se obrazuju. Mnogi su institucionalni problemi. Tu je i nedovoljna briga društva za tu populaciju. Jednostavno je neprihvatljivo svu krivicu svaliti na njih.

Barijere u učenju

Treneri su potom govorili o mogućim barijerama koje stoje na putu Romima u obrazovanju. Učesnici/ce su govorili o razlozima koji su im predstavljali teškoću pri dolasku na seminar: obaveze na poslu, deca i familija, kućni poslovi. To su bili većinom razlozi koje su pominjani. Seminar se temeljio na interaktivnom odnosu trenera i učesnika/ca. Nabrojani su razlozi koji ometaju učenike/ce da se posvete učenju. Razlozi su: nedostatak vremena, sramota, jezička barijera, položaj žene, nemanje svijesti, neprilagođeni programi i organizacija rada.

U vezi sa ovom temom organizovana je igrice. Učesnici/ce su dobili samoljepljive krugove različitih boja - crvena, plava, zelena. Svaka od boja imala je različita značenja: crvena - nemogućnost uticaja, plava - djelimično se može uticati i zelena - mogućnost povoljnog uticaja. Svaku od tih tačkica (krugova) trebalo je zaljepiti uz onaj razlog za koji se učesnici/ce odluču.

Najviše crvenih tačkica bilo je za siromaštvo i materijalni položaj. To govori da nastavnici ne mogu uticati na taj razlog. Zelene su preovladale u slučaju familjarnih obaveza, položaja žena, vremena, stavova familije. Svi ti razlozi su podložni promjeni tj. na njih se može uticati i mogu se izmijeniti.

Sve ovo nam govori koliko ima različitih razloga koji su barijera učenju te da se treba obratiti pažnja na prilagođavanje učenja i kako bi se pronašao najbolji put da se proces učenja uspješno privede kraju. Ovde su treneri podijelili materijal o klasifikaciji barijera koje utiču na neuključivanje u obrazovanje ili napuštanje obrazovanja.

Sljedeća je bila igrice u kojoj su učesnici/ce bili podijeljeni u dvije grupe koje su dobile različite zadatke. Jedna je trebala da napiše što nastavnik/ca u obrazovanju odraslih mora da učini a druga što nastavnik/ca ne treba da čini. Jedna grupa je dobila drveni kvadratić a druga elipsu. To su bili znakovi raspoznavanja.

Na kraju igre dobili smo stavove obje grupe ispisane na papima. Uslijedila je diskusija o tim stavovima. Članovi i jedne i druge grupe navodili su različite stvari koje po njima smije odnosno ne smije da radi nastavnik/ca u procesu obrazovanja odraslih.

Uglavnom stavovi su se odnosili na ličnost nastavnika/ce, kakav on treba da bude odnosno kakav ne treba da bude. Neki stavovi ticali su se sadržaja koji treba da se predaje, kakve metode treba da koristi a kakve da izbjegava, te kako organizovati nastavu.

Svi stavovi podijeljeni su u četiri kategorije: nastavnik/ca, sadržaj, metode, organizacija.

Treneri su prenijeli svoja iskustva da je ključni faktor u uspješnoj nastavi ličnost nastavnika/ce, od toga zavisi kako će učenici/ce savladivati gradivo. Navodili su primjere gdje strogo nastavnika utiče na znanje učenika/ca. Istaknuto je da strah parališe te i kad postoji znanje, zbog straha, ono ne može da se ispolji. Dobro učenje se može odvijati samo u neugrožavajućoj atmosferi. Nastavnik/ca treba da bude prije svega profesionalac/ka u svom poslu, treba da razgraniči svoj posao i svoj privatni život.

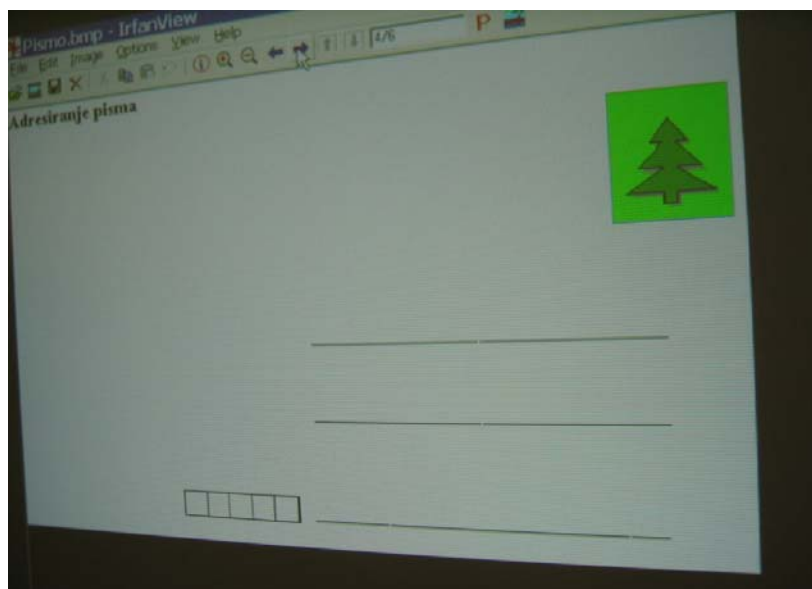
Ova igrice nam je pokazala koliko je kompleksan proces nastave i koliko sve faktora treba uskladiti da bi nastava uspjela. Ličnost nastavnika/ce je ključna stvar u obrazovanju. Uz razgovor o ovoj temi podijeljen je materijal o karakteristikama i funkcijama nastavnika/ca u obrazovanju i obuci.

Učesnici/ce su se upoznali sa tzv. Sendvič tehnikom kao jednim načinom rada sa učenicima/cama. Cilj te tehnike je ustvari da se izbjegnu krajnosti u radu sa učenicima/cama. Reći nešto pozitivno iako je učenik/ca pogrešno uradio, videti nešto dobro u tome, zatim reći u čemu je pogriješio ali to nesmiye da zvuči osuđujuće iako mu treba jasno staviti do znanja da je pogriješio. Na kraju mu dati neki podstrek, kazati mu da će biti bolje, uliti mu nadu. Tako se ono što mu se ima reći nekako provuče a da se ne ode u krajnost i osudu. Uvijek treba poći od onog što je pozitivno i onda prelaziti na isticanje određenih nedostataka.

Pozitivan feedback je ključan za dobro funkcionisanje nastave. Učesnici/ce trening obuke su upozanti i sa Maslovljevom teorijom potreba. On je napravio hijerarhiju potreba de su potrebe poređane prema važnosti za čovjeka. Najvažnije su fiziološke potrebe bez čijeg zadovoljavanja čovjek ne može da funkcioniše. Tu su još potrebe za sigurnošću, za ljubavlju, samoostvarenjem i za poštovanjem. Sve ove potrebe su značajne za ljude. Videli smo da između ostalih postoji potreba za cijenjenjem ili prihvatanjem, zadovoljavanje ove potrebe mnogo je važno uzevši u obzir da je čovjek društveno biće i da mu mišljenje drugih veoma mnogo znači. Iz toga slijedi da treba učiniti da se ljudi osjećaju prihvaćenim. To je zadatak nastavnika/ca. Tačnije, nastavnici/ce u obrazovanju odraslih treba da vode računa o njihovim potrebama, da usklađuju svoj rad tako da on bude relevantan za njih.

U sklopu prvog radnog dana prikazan je i film o Romima u Beogradu koje životne (ne)prilike ćeraju da se snalaze i da „od ničega stvaraju nešto“. Film „Dijana“ govori o Romims koji kupuju stara auta tzv. dijane i od njih prave vozila kojima će obavljati razne poslove. Prikazano je koliko su inventivni i kako uspjevaju da riješe određene probleme. Poenta prikazivanja je da vidimo da Romi nijesu manje inteligentni od drugih te da jednako umiju da razmišljaju kao i da čak znaju određene stvari koje većina populacije ne bi znala. Treneri su naglasili da je izuzetno važno da se nastava prilagodi potrebama polaznika/ca što ih motiviše da bolje usvajaju znanja i da ulažu više napora u sve to.

Istaknuto je da se sadržaji koji im se predaju moraju biti relevantni za njih, funkcionalni. Na primjer predloženo je učiti odrasle Rome/Romkinje na primjeru slanja pisma, da napišu, da ga adresiraju i pošalju a da pritom nauče i proceduru. Uče se slovima i više ciljeva se postigne jednim potezom.

Stereotipi

Posljednji dio seminara protekao je u razgovoru o stereotipima i predrasudama. Stereotipi bi se mogli definisati kao generalizovani, kruti, stavovi o nekoj pojavi. Slično je i sa predrasudama koje su trajni subjektivni odnosi prema objektima, grupama. Nijesu utemeljene na činjenicama i logici ali ipak djeluju. Prijemčivost za stereotipe je u tome što u njima ima i istinitih elemenata.

U okviru ove teme izvodena je radionica Galerijska šetnja. Na zidove su nalijepljena četiri papira na kojima su bila ispisana četiri pojma. Svaki učesnik/ca trebalo je da ide od jednog do drugog papira i da ispisuje ono što ga/je asocira na te pojmove. Riječ je o sljedećim pojmovima: policajci, plaviše, lale i glumci. Pokazalo se da su svi manje više ispisivali već poznate stavove o ovim pojmovima, kao recimo plavuše su glupe, kao i policajci, lale su usporene, glumci bogati itd. To su sve kulturno determinisani stavovi koji se nameću ljudima, društveno prihvaćena mišljenja i predstavljaju vrlo krute i teško promjenjive stavove. Bilo je govora o funkciji stereotipa. Istaknuto je da oni između ostalog imaju funkciju da skrate proces zaključivanja, da složenost svijeta uproste, da vrijednujemo grupu kojoj pripadamo, opravdaju diskriminaciju neke grupe. Debata o stereotipima imala je za cilj da pokaže koliko predrasude utiču na ponašanje ljudi, i koliko je važno da u ovom slučaju nastavnici/ce moraju da suzbiju svoje predrasude, da one ne utiču na njihov rad.

Rečeno je da su predrasude prirodan kognitivan proces i da svi mi posjedujemo predrasude o nečemu, ali da ih moramo kontrolisati. Naročito je to značajno kad su Romi/Romkinje u pitanju budući da su oni redovno predmet predrasuda i stereotipa. Istaknuto je kao velika opasnost ako se predrasude provlače kroz institucije sistema. Naročito je to vidljivo kad su neke marginalizovane grupe u pitanju. Na primjer Romi/Romkinje učesnici/ce obuke su navodili neke primjere đe su imali problema kod ostvarivanja nekih svojih prava u različitim institucijama. Država bi trebalo da više obraća pažnju i da preuzme brigu za njih.

DRUGI DAN

Predstavljen je plan rada:

- funkcionalna nepismenost
- metode obrazovanja odraslih
- simulacija
- didaktički materijal
- program funkcionalnog opismenjavanja

Funkcionalna nepismenost

Na početku su treneri na vrlo zanimljiv način pokazali kako je to kad je čovjek nepismen. Kroz slikovite primjere pokušali su nam pokazati kako je teško ljudima koji nisu pismeni odnosno koliko je njima teže da se snađu u životu. Trenerica gospođa Popović je govorila na njemačkom i niko je nije razumio iako se ona obraćala učesnicima/cama. Poanta je bila da se pokaže kako je teško kad se ne razumije neki jezik, ne možemo da se snađemo o čemu se radi, osjećamo se krajnje bespomoćno.

Koliko smo funkcionalno nepismeni u svakodnevnom životu, kad se susretnemo sa nekom mašinom, aparatom, koliko to može da nam oteža stvari. Sve je bilo usmjereno na to da bolje razumijemo one koji su nepismeni. Navođeni su razni primjeri kad ljudi neumiju nešto da koriste, kakve im sve probleme stvara njihovo neznanje, kako naizgled banalne situacije dovode u probleme.

Kroz čitavu obuku treneri su stalno napominjali da je najvažnije da ljude treba naučiti onome što će im koristiti u životu i da je to glavna stvar u funkcionalnom opismenjivanju. Pojam pismenosti se proširio i više nije dovoljno znati čitati i pisati. Postoji još čitav niz potrebnih znanja koje moramo usvojiti ako hoćemo da se na pravi način snalazimo u svijetu u kojem živimo.

Metode obrazovanja odraslih

Poslije ovog uvoda kojim su nam pokazali neke od problema sa kojima se susrijeću nepismene osobe treneri su prešli na metode koje se koriste u radu sa odraslima. Treneri su pitali nastavnike/ce koje oni metode koriste u svom radu. Oni/e su nabrajali metode koje koriste - neposredno posmatranje, demonstracija, praktični rad, dijaloška metoda, objašnjenje, predavanje, pisani radovi. Po tome koje su metode nabrojali čini se da su nastavnici/ce veoma raznovrsni/e u svom radu.

Treneri su takođe govorili o važnosti interaktivnog odnosa učenika/ce i nastavnog materijala, učenik/ca mora biti aktivan/na, ne smije biti neaktivan/na. Dobro predavanje nesmije se samo temeljiti na predavanju odnosno pričanju. Mora se ta priča pratiti ilustracijama, demonstracijom. Neophodno je da postoji aktivna komunikacija. Neka istraživanja su pokazala da prilikom klasičnog predavanja će nastavnik/ca samo priča a učenik/ca sluša: Na koncu učenik/ca zapamti samo 4% od onoga što mu je rečeno.

Od čega zavisi izbor metoda? Treneri su podijelili učesnicima papire na kojima su ovi morali da ispišu što, po njihovom mišljenju, utiče na izbor metoda.

Na kraju su, na tabli, nalijepljeni su papiri sa razlozima. Uglavnom kad se sve svelo i sumiralo razlozi su se podijelili u šest kategorija: polaznici/ce, cilj, sadržaj, resursi, vrijeme, preferencije nastavnika/ca.

Sve te grupe razloga utiču na izbor metoda koji će biti korišćene u nastavi. Na primjer starost polaznika/ca, njihove sposobnosti, plan i program, stil predavanja nastavnika/ca itd. Svi ovi razlozi treba da budu uzeti u obzir kad se odlučuje koju metodu koristi u nastavi. Nastavnik mora biti fleksibilan u izboru metoda. Raznovrsnost u radu je poželjna naročito u radu sa odraslima. Treneri su podijelili materijal u kome su nabrojane vrste metoda koje se koriste u nastavi da bi se nastavnici bolje upoznali sa nekim metodama koje bi mogli koristiti u svom radu.

Treneri su skrenuli pažnju na razlikovanje ciljeva i ishoda. Ciljevi predstavljaju nešto što se želi postići, nešto apstraktno, daleko i uopšteno dok ishod znači nešto konkretno, nešto što je opipljivo i provjerljivo. Ciljevi obrazovanja imaju operativnu funkciju i predstavljaju temelj za planiranje, koncipiranje, organizaciju i realizaciju procesa obrazovanja. Ishodi omogućuju praćenje i vrijednovanje obrazovnog procesa, informaciju o postignutim rezultatima i njihovoj podudarnosti sa onim što je namjeravano i očekivano.

Treba se koncentrisati na postizanje ishoda u obrazovanju odraslih, na sticanje konkretnih znanja i umijeća. Učesnicima/cama je podijeljen materijal preko koga će se moći bolje upoznati sa definicijama ciljeva i ishoda kao i sa njihovim razlikama.

Nakon ovog uslijedila je **simulacija**:

Za potrebe ove vježbe bila su potrebna dva para nastavnik/ca-polaznik/ca koji su trebali stati sa obje strane paravana kako se međusobno ne bi videli. Zadatak je bio da nastavnik/ca sa jedne strane lijepi određene figure. Polaznik/ca čini to isto pokušavajući da to bude što sličnije. Međutim situacija kod dva para je bila bitno različita. Kod prvog para nastavnik/ca je mogao da govori ali polaznik/ca ne. Publika (ostatak odjeljenja) je morala da šuti. Kod drugog slučaja nastavnik/ca, učenik/ca (polaznik/ca) kao i publika (odjeljenje) imali su pravo da govore i daju instrukcije jedni drugima. Prvi par je postigao

lošije rezultate, nastavnik/ca i polaznik/ca su postigli sasvim drugačiji rezultat, dok je drugi par postigao identične rezultate. Namjera prilikom izvođenja ove simulacije je bila da se pokaže značaj komunikacije, interakcije između učesnika/ca u nastavi. Takođe je pokazano koliko je bitna komunikacija u grupi i saradnja između učenika/ca. Mora se imati stalna komunikacija. Istaknuto je da se ništa ne smije prepuštati slučaju, pretpostavkama.

Bitan je i ton kojim se obraćamo polaznicima/cama, način na koji se daju instrukcije, kompletna atmosfera je izuzetno bitna. Davanje instrukcija je bitno da bi se provjerilo da li se shvatilo ono što se traži, da bi učenik tačno znao što treba da radi.

Didaktički materijal:

Zlatno pravilo didaktike: **kaži, pokaži, neka sam/a uradi.**

Ograničenje sa savremenim didaktičkim sredstvima (kompjuteri, video bimovi) ne mora da znači da se ne može izvoditi dobra nastava. Dobra nastava više zavisi od invetivnosti nastavnika/ca koji mogu da koriste ono što posjeduju kako bi postigli dobre rezultate.

Kada jer riječ o didaktičkom materijalu za obrazovanje odraslih, neopdno je uložiti napor da se naprave odgovarajuća didaktička sredstva i materijali u saradnji sa samim polaznicima/cama odnosno učenicima/cama.

Kakav treba da bude didaktički materijal? Karakteristike dobrog didaktičkog materijala moraju biti takve da aktivira što više čula, da se učenik/ca učini aktivnim. Treneri su podijelili materijal učesnicima da je prikazano kako bi trebao da izgleda dobar nastavni materijal.

Taj materijal mora da bude primjeren polaznicima/cama i mora biti ozbiljniji. Treba zaboraviti sveske, knjige i ostala klasična nastavna sredstva, treba ih učiti kroz na primjer popunjavanje čekova, raznih računa, dokumenata, prijava. Značajno je i da se učenje ograniči na vrijeme koje provode u školi jer poslije škole imaju druge obaveze. Potrebno je da za vrijeme nastave u školi polaznici/ce savladaju i steknu najveći mogući stepen znanja.

Kod funkcionalnog opismenjavanja odraslih treba zaboraviti na klasična didaktička sredstva i učenike/ce obučavati na životnim situacijama, na onome što će im konkretno trebati u životu. Cilj je da oni steknu operacionalna znanja koja mogu da praktično koriste i primijerne. Prilikom razgovora o ovoj temi čuli su se i polemički tonovi. Neki nastavnici/ce su zagovarali klasična nastavna sredstva dok su drugi bili za uvođenje nestandardnih sredstava u nastavi.

Na kraju seminara učesnici/ce su podijeljeni u grupe. Dobili su određene teme o kojima treba napraviti scenario kako bi se organizovao čas, koliko bi se časova radilo na toj temi, koja sredstva bi se koristila, metode, što je najbitnije sa aspekta ishoda časa. Poslije završenog rada po jedan predstavnik/ca svake grupe izlagao/la je ono što je ta grupa uradila. Jedna grupa je izabrala da se bavi temom nasilje u porodici. Najprije je trebalo definisati zamišljene ishode, zatim kako te ishode postići upotrebom određenih metoda, sredstava. Poslije prezentacije diskutovalo se o ponuđenim rješenjima da su učesnici/ce davali svoja mišljenja o radovima svake grupe.

Program funkcionalnog opismenjavanja:

Diskutovano je o toku programa „Druga šansa“ i prvim iskustvima kako uprava škola, nastavnika/ca i asistenata u nastavi tako i same ciljne grupe.

Evaluacija trening obuke:

Na samom kraju seminara pristupilo se evaluaciji seminara. Od učesnika/ca je traženo da ocijene trenere, metode, sadržaj kao i organizaciju seminara.

Treba istaći da je cjelokupni tok seminara imao interaktivni karakter, da su učesnici/ce zajedno sa trenerima učestvovali u debati i promišljanjima. Dinamična atmosfera i razmjena ideja i iskustava djelovala je veoma plodotvorno na ostvarivanje ciljeva trening obuke.

Rezultati:

Trening seminar je bio organizovan s ciljem da se nastavnici/ce upoznaju sa metodama u obrazovanju odraslih kako bi oni što bolje ostvarili rezultate projekta.

Treba istaći da su učesnici/ce radili niz igrica, simulacija kroz koje su se upoznavali sa metodama koje treba primjenjivati u radu sa odraslima.

Učesnici/ce su na kraju osmislili čas. Pokazali su kako su ga osmislili i planirali da ga izvedu. Na ovaj način pokušalo se ukazati nastavnicima na način rada koji bi trebalo koristiti u radu sa odraslim u konkretnom slučaju programa „Druga šansa“. Nastavnici/ce su pokazali spremnost da usvoje metode koje su im predstavljene na trening obuci.

Očekivani uticaj seminara:

Uzimajući u obzir rad na seminaru, očekivanja su da će nastavnici u svom radu uspjeti da primijene način rada koji im je predstavljen na seminaru. Tome u prilog ide i to što su učesnici/ce aktivno sudjelovali, što su vježbali predstavljene tehnike i metode i sami/e pristupili/e osmišljavanju školskog časa. Iako je tema seminara veoma kompleksna i vrijeme održavanja je bilo kratko za vjerovati je da će uticaj seminara biti djelotvoran.

Učesnici/ce trening obuke:

1. Katarina Popović
2. Miomir Despotović
3. Zdravko Cimbaljević
4. Andrija Đukanović
5. Naser Beganaj
6. Senad Sejdović
7. Vukosava Peković
8. Ivana Vuković
9. Radović Vera,
10. Jukić Zlatija,
11. Ljiljana Krivokapić
12. Nela Pejović
13. Gordana Jelić
14. Ljiljana Garić
15. Nermina Mustagrudić
16. Behija Ramović
17. Kumrija Beganaj
18. Eldina Beriša
19. Fljamur Delija
20. Ramiz Ramović
21. Vesna Delić
22. Slobodanka Gojković
23. Slavica Despotović
24. Maksut Beriša
25. Aleksandar Saša Zeković

